

**ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ
ЛІСІВНИЦТВА, ЙОГО
РОЛЬ У ВЕДЕНІ
ЛІСОВОГО
ГОСПОДАРСТВА**

Лісівництво vs Лісове господарство

Лісівництво - це наука про природу лісу, методи його вирощування, підвищення якості та продуктивності.

Складові дисципліни:

1. Лісознавство: Вивчення законів життя лісу (теоретична база).

2. Практичне лісівництво: Застосування знань для «перетворення законів природи в закони доброго господарства» (за Г.Ф. Морозовим).

Головна мета: Отримання лісу необхідного складу, високої якості та продуктивності через рубки, поновлення та догляд.

Рубка та поновлення - синоніми лісівництва

Філософія Г.Ф. Морозова

- **Ліс як відновлювальний ресурс:** На відміну від копалин, ліс потребує безперервного відтворення.
- **Принцип синонімічності:** Кожна рубка стиглого лісу повинна одночасно бути актом його поновлення.
- **Завдання лісівника:** Визначити такий спосіб рубки, який мінімально порушить середовище та максимально сприятиме появі нового покоління лісу.

Наслідки нераціонального лісокористування

Проблеми "вузьковідомчого" підходу

- **Негативний досвід:** Пріоритет заготівлі деревини «за будь-яку ціну» (суцільні вирубки без врахування біології лісу).

- **Наслідки для України:**

- Зміна цінних корінних деревостанів (дуб, сосна) на малоцінні «види-піонери» (береза, осика).

- Приклад: Деградація деревостанів у ДП «Новоград-Волинське ЛГ».

Психологічна проблема: Відсутність стратегічного планування та ігнорування екологічних наслідків у гонитві за миттєвим прибутком.

Стан лісового фонду України в цифрах

Лісодефіцитність та потенціал

- **Фактична лісистість: 15,6 %.**
- **Оптимальна лісистість для України: 20 %** (необхідне збільшення на 4,4 %).
- **Темпи росту:** з 1961 року лісистість зросла лише на 1,4 %.
- **Якість лісів:** 20 % ділянок мають III і нижче класи бонітету (низька продуктивність).
- **Шлях покращення:** Впровадження рубок переформування для підвищення стійкості та якості насаджень.

Економічний розрив та використання приросту

Україна в контексті європейського ринку

• **Рівень переробки:** Україна значно відстає від Фінляндії, Німеччини та Швеції:

- У 8 разів менше фанери.
- У 10 разів менше целюлози.
- У 20 разів менше картону та паперу.

• **Використання приросту:**

- **Україна (90-ті рр.):** Вирубувалось лише 59 % річного приросту.
- **Європа:** Вирубуються 75–100 % приросту.

Висновок: Потрібна інтенсифікація господарства при збереженні екологічних стандартів.

Соціальна роль лісу та рекреація

Пристосування лісів до потреб людини

• **Нова функція:** Більшість приміських лісів потребують трансформації для відпочинку містян.

• **Завдання лісівництва:**

- Підвищення рекреаційної стійкості лісів (стійкість до витоптування).
- Формування естетично привабливих ландшафтів.
- Регулювання потоку відвідувачів для зменшення антропогенного тиску.

Техногенний вплив на лісове середовище

Конфлікт механізації та екології

• **Проблема:** Сучасна важка техніка замінила ручну працю, але принесла нові загрози:

- Знищення самосіву та підросту.
- Ущільнення ґрунту (порушення аерації та водопроникності).
- Стимулювання ерозії та перезволоження.

• **Шлях вирішення:** Використання малогабаритної техніки, повітряних систем трелювання та суворе дотримання технологічних карт.

Висновки та майбутнє галузі

Єдність цілей лісівництва та лісозаготівель

- **Подолання протиріч:** Лісозаготівлі (деревина) та Лісівництво (збереження) повинні мати єдину **природоохоронну основу**.
- **Лісова політика:** Необхідність переходу до стратегії сталого розвитку, особливо в умовах післячорнобильського дефіциту ресурсів.
- **Місія лісівника:** Створення лісів майбутнього через глибоке знання їхньої природи.

Класифікація лісових ресурсів

Розподіл за державним та господарським значенням

- **Ресурси державного значення:**
  - Деревина від рубок головного користування.
  - Живиця (смола хвойних дерев).
- **Ресурси місцевого значення:**
  - Технічна та лікарська сировина.
  - Харчові та кормові продукти лісу.
- **Джерела отримання деревини:**
  - Рубки головного користування (стиглий ліс).
  - Рубки догляду (в процесі лісовирощування).

Види лісокористування: Загальне та Спеціальне

- **Загальне використання (Право громадян):**
  - Вільне перебування в лісах.
  - Безкоштовний збір грибів, ягід, горіхів, квітів для власного споживання.
- **Спеціальне використання (Для лісокористувачів):**
  - Заготівля деревини та живиці.
  - Другорядні матеріали: пні, луб, кору, деревна зелень.
  - Побічні користування: випасання худоби, розміщення пасік, заготівля сіна, соків.
- **Сучасні напрями:** Рекреаційне (відпочинок), оздоровче та науково-дослідне використання.

Категорії захисності лісів України

Відповідно до законодавства (Постанова КМУ №733), ліси поділяються на 4 основні категорії:

- 1.Захисні ліси:** водоохоронні (вздовж річок), ґрунтозахисні (яри, крутосхили).
- 2.Рекреаційно-оздоровчі:** ліси в межах міст, навколо лікарень, санаторіїв.
- 3.Природоохоронні, наукові, історико-культурні:** заповідники, національні парки, пам'ятки природи.
- 4.Експлуатаційні ліси:** призначені для задоволення потреб економіки у деревині.

Особливо захисні лісові ділянки (ОЗЛД)

Режим обмеженого господарювання

- **Мета виділення:** Збереження унікальних або вразливих ділянок всередині будь-якої категорії лісів.
- **Межі:** Проводяться по природних рубежах (річки, хребти) або штучних лініях (просіки, ЛЕП).
- **Обмеження:** В ОЗЛД може бути повністю або частково заборонено окремі види рубок.
- **Процедура:** Виділяються за поданням лісовпорядних організацій та погодженням з органами охорони довкілля.

Проблема дефіциту деревини в Україні

Баланс між потребами та можливостями

- Щорічна потреба України: ~35 млн м³.
- Власна заготівля: ~14-15 млн м³.
- Резерви та шляхи подолання дефіциту:
  - Раціоналізація: Зменшення втрат при заготівлі та переробці.
  - Глибока переробка: Використання відходів (тріска, тирса) для виробництва плит та пелет.
  - Пошук резервів: Використання деревини від рубок догляду та реконструкції малоцінних лісів без шкоди для екології.

Реалізація деревини ДП «Ліси України»

Порівняння цін на основні види деревини

Лісоматеріали круглі хвойні 2 312 грн – 2023р. 2 526 грн – 2024р. 3 804 грн – I кв. 2025	Лісоматеріали круглі дубові 12 905 грн – 2023р. 13 240 грн – 2024р. 14 708 грн – I кв. 2025	Лісоматеріали круглі береза, вільха 4 096 грн – 2023р. 2 738 грн – 2024р. 3 493 грн – I кв. 2025	Деревина дров'яна хвойна 1 264 грн – 2023р. 1 111 грн – 2024 р. 1 270 грн – I кв. 2025
---	--	---	---

*Ціни наведені з врахуванням ПДВ

2025	Лісоматеріали круглі хвойні	Лісоматеріали круглі дубові	Деревина дров'яна хвойна
Україна	87 €	337 €	29 €
Польща	109 €	347 €	54 €
Литва	110 €	329 €	43 €
Німеччина	122 €	360 €	57 €

*Ціни наведені з врахуванням ПДВ

Порівняння заготівлі деревини в Європі

10,4 млн га лісів

35 млн м³
Приріст

15 млн м³
Заготівля

9,4 млн га лісів

40 млн м³
Приріст

38 млн м³
Заготівля

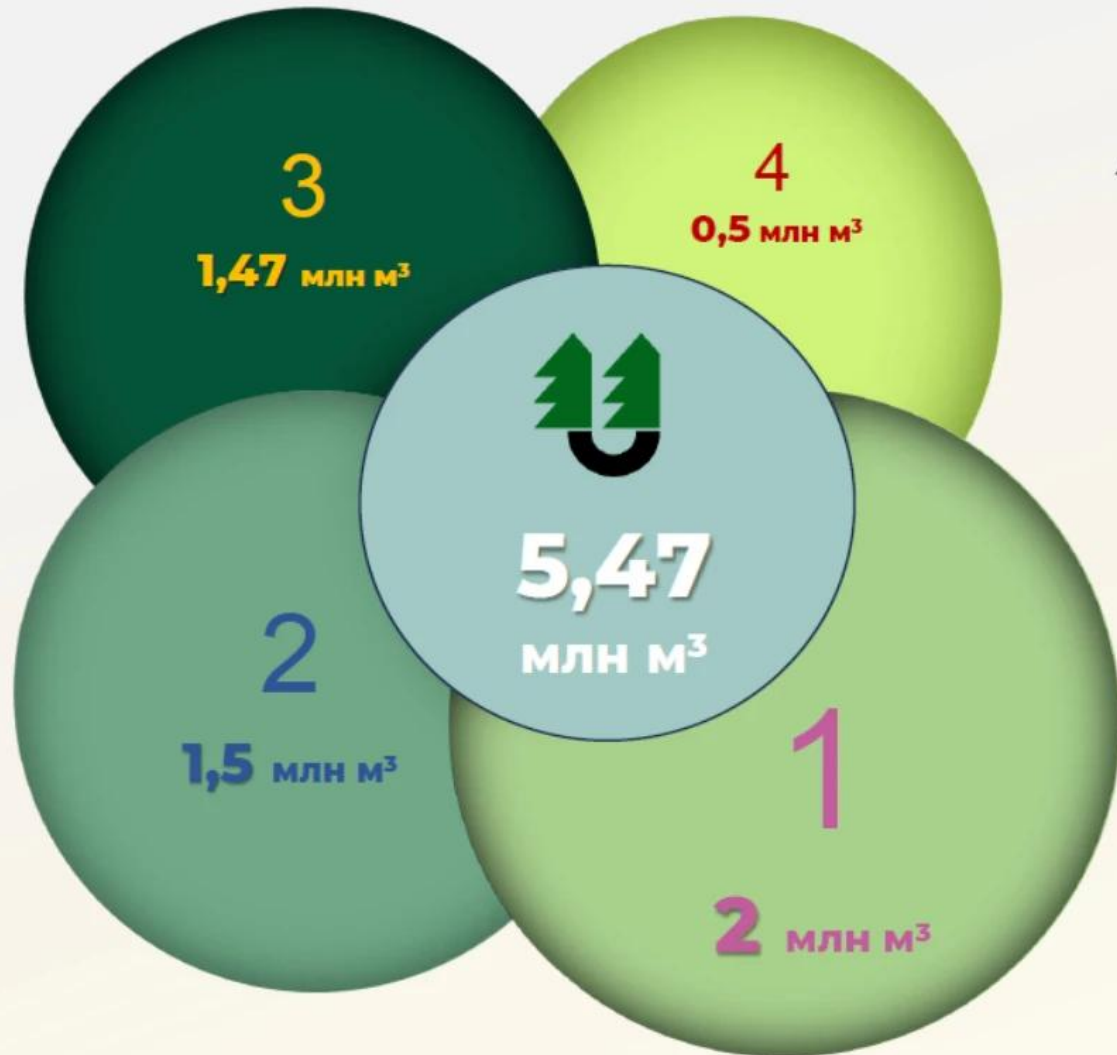
11,4 млн га лісів

98 млн м³
Приріст

95 млн м³
Заготівля

Основна проблематика

1. Відсутність матеріалів лісовпорядкування
2. Великий % заповідності лісів ($\approx 17\%$)
3. Зарегульованість законодавства щодо призначення окремих видів рубок та ОВД
4. Обмеження через агресію рф

Лісова типологія - це науковий фундамент для правильного розподілу лісів на категорії.

Екологічна роль лісів в Україні (захисні, рекреаційні функції) переважає над суто експлуатаційною.

Головне завдання майбутнього лісівника: забезпечити раціональне спеціальне використання ресурсів, зберігаючи право громадян на загальне користування лісом та його екологічну стабільність.

